

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО МОНІТОРИНГУ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

© 2017 БАРАННИК І. О.

УДК 005.336:332.146:339.9

Баранник І. О. Методичний підхід до моніторингу експортно-імпортного потенціалу промислового підприємства

У статті викладено зміст і логіку етапів методичного підходу до моніторингу експортно-імпортного потенціалу сучасного промислового підприємства. На прикладі конкретного підприємства детально розглянуто процедуру визначення факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, які безпосередньо впливають на рівень розвитку експортно-імпортного потенціалу підприємства (ЕІПП) та рівень його використання. Обґрунтовано доцільність реалізації методичного підходу до моніторингу експортно-імпортного потенціалу, наведено етапи зазначеного підходу. Запропонований методичний підхід до моніторингу ЕІПП забезпечуватиме регулярне спостереження за зміною значень частинних показників, їх відповідність стратегіям і цілям управління експортно-імпортною діяльністю підприємств, що, своєю чергою, сприятиме розвитку сектора машинобудування, який обрано як перспективний за Дорожньою картою стратегічного розвитку торгівлі України на 2017–2021 рр.

Ключові слова: експортно-імпортний потенціал підприємства, моніторинг, методичний підхід, вплив зовнішнього середовища, вплив внутрішнього середовища.

Табл.: 1. Формул.: 18. Бібл.: 11.

Баранник Игорь Олександрович – аспірант кафедри менеджменту і бізнесу, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: barannik@ukr.net

УДК 005.336:332.146:339.9

UDC 005.336:332.146:339.9

Баранник И. А. Методический подход к мониторингу экспортно-импортного потенциала промышленного предприятия

В статье изложены содержание и логика этапов методического подхода к мониторингу экспортно-импортного потенциала современного промышленного предприятия. На примере конкретного предприятия подробно рассмотрена процедура определения факторов внешней и внутренней среды, которые влияют на уровень развития экспортно-импортного потенциала предприятия (ЭИПП) и уровень его использования. Обоснована целесообразность реализации методического подхода к мониторингу экспортно-импортного потенциала, приведены этапы указанного подхода. Предложенный методический подход к мониторингу ЭИПП обеспечит регулярное наблюдение за изменением значений частных показателей, их соответствие стратегиям и целям управления экспортно-импортной деятельностью предприятий, что, в свою очередь, будет содействовать развитию сектора машиностроения, который избран как перспективный в соответствии с Дорожной картой стратегического развития торговли Украины на 2017–2021 гг.

Ключевые слова: экспортно-импортный потенциал предприятия, мониторинг, методический подход, влияние факторов внешней среды, влияние факторов внутренней среды.

Табл.: 1. Формул.: 18. Библ.: 11.

Баранник Игорь Алексеевич – аспирант кафедры менеджмента и бизнеса, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: barannik@ukr.net

Barannik I. O. A Methodical Approach to Monitoring the Export-Import Potential of Industrial Enterprise

The article describes the content and logic of the stages of a methodical approach to monitoring the export-import potential of a contemporary industrial enterprise. The procedure for determining both the external and the internal environment factors that impact the level of development of the export-import potential of enterprise (EIPE) and its level of use have been discussed in detail on the example of a particular enterprise. Feasibility of implementing a methodical approach to monitoring the export-import potential has been substantiated, and the steps of such an approach have been outlined. The suggested methodical approach to monitoring the EIPE will ensure the regular observance of changes in the values of particular indicators, their consistency with the strategies and objectives of managing the export-import activities of enterprises, which in turn will facilitate development of the machine-building sector, which has been chosen as prospective one in accordance with the Road map for the strategic development of Ukraine's trade in 2017–2021.

Keywords: export-import potential of enterprise, monitoring, methodical approach, influence of the external environment factors, influence of the internal environmental factors.

Tbl.: 1. Formulae.: 18. Bibl.: 11.

Barannik Ihor O. – Postgraduate Student, Department of Management and Business, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: barannik@ukr.net

Глобальний економічний розвиток, який все більше пронизує економіку України, посилює її експортно-імпортний потенціал. Важливим елементом експортно-імпортного потенціалу України є експортно-імпортний потенціал промислових підприємств, який має забезпечувати зростання та потужність національного господарства. Тому проблеми експортно-імпортного потенціалу наразі є актуальними та потребують свого дослідження і вирішення.

Проблемами управління експортним потенціалом займалися багато відомих вітчизняних вчених, а саме: Мазаракі А. А. [1], Мельник Т. М. [2], Піддубна Л. І. [3], Чалапко (Калник) Л. Д. [4] та інші. Незважаючи на до-

статньо розроблені теоретичні засади управління експортним потенціалом, методичне забезпечення потребує свого доопрацювання.

Для того, щоб правильно здійснювати моніторинг стану експортно-імпортного потенціалу та його використання на промисловому підприємстві, необхідно керуватися відповідними методичними засадами та методичним підходом.

Моніторинг стану експортно-імпортного потенціалу та його використання на підприємстві має здійснюватися в системі моніторингу всього потенціалу підприємства та його використання, і проводити його слід за відповідними етапами, керуючись відповідними

методами, вирішуючи відповідні завдання, що гарантує отримання очікуваних результатів на кожному етапі.

Згідно зі змістовною суттю моніторинг експортно-імпортного потенціалу підприємства (ЕІПП) є функціональною складовою управління на підприємстві, яка передбачає систематичне стеження, спостереження, оцінку, контроль та прогнозування за станами формування, використання та розвитку експортно-імпортного потенціалу за допомогою інструментальних, науково-методичних, організаційних засобів, які забезпечують його [5]. Для здійснення моніторингу необхідна система показників, яка б, перш за все, адекватно описувала та визначала даний потенціал, його структуру, елементний склад. Тому першим етапом організації процесу моніторингу на підприємстві є формування системи показників, які б повномасштабно та об'єктивно відображали ЕІПП та його використання [6].

Моніторинг стану експортно-імпортного потенціалу має постійно відстежувати динаміку показників, що характеризують потенціал, діагностувати відхилення від встановлених еталонних значень, аналізувати взаємозв'язок між складовими потенціалу, визначати загальний рівень експортно-імпортного потенціалу, виявляти фактори впливу на розвиток потенціалу, прогнозувати подальші зміни характеристик потенціалу. Реалізація означених функцій моніторингу передбачає використання аналітичних інструментів, серед яких пріоритетне місце займають статистичні інструменти.

Одним з визначальних етапів моніторингу ЕІПП є спостереження динаміки змін кожного частинного показника ієрархічної системи показників, що описує стан і використання потенціалу. На даному етапі здійснюються оцінка та аналіз тенденцій змін значень цих частинних показників у динаміці, контроль відповідності змін значень показників закономірностям в економіці підприємства.

Вибір та обґрунтування аналітичних інструментів проведення моніторингу ЕІПП є відповідальним етапом. Від вибору інструментів моніторингу залежить як сам процес його виконання, так і його результати. Фахівці з проблем економіко-математичних методів вважають, що статистичний аналіз економічних показників слід розпочинати з описової статистики ознак об'єкта, що досліджується [7].

Для аналізу взаємозв'язку між складовими експортно-імпортного потенціалу підприємства рекомендується використовувати методи багатовимірного статистичного аналізу – факторний аналіз та канонічних кореляцій. Метод канонічних кореляцій дозволяє визначити взаємозв'язок між двома системами випадкових величин, що описують два стани або дві складні ознаки, два процеси. Завдяки визначеному рейтингу взаємозв'язку показників складових експортно-імпортного потенціалу підприємства можна визначити механізм причинно-наслідкових взаємозв'язків у системі показників, що описують весь даний потенціал.

Оскільки експортно-імпортний потенціал не може вичерпно характеризуватись одним економічним показником, тому його доцільно оцінювати системою як

частинних показників, так і інтегральних. Інтегральний показник має обчислюватися завдяки згортанню системи показників потенціалу [8].

Моніторинг експортно-імпортного потенціалу передбачає прогнозування подальших змін характеристик потенціалу, що рекомендується робити на основі обчислення кривих зростання.

Отже, визначений склад аналітичних інструментів моніторингу експортно-імпортного потенціалу підприємства здатний повністю реалізувати функції моніторингу та надати достовірну інформацію для формування об'єктивного управлінського рішення щодо ефективного функціонування підприємства.

Важливим етапом моніторингу експортно-імпортного потенціалу є виявлення факторів, які впливають на його стан і розвиток. Це є детерміновані фактори та випадкові. Вплив випадкових факторів рекомендується визначити за допомогою побудови багатфакторної регресійної моделі та виявити латентні фактори на основі методу багатовимірного статистичного аналізу – факторного аналізу.

На стан і процеси ЕІПП надзвичайно впливають фактори зовнішнього середовища, тому проведення аналізу факторів впливу зовнішнього середовища підприємства є попереднім етапом проведення оцінки та аналізу ознак ЕІПП. Вітчизняні промислові підприємства знаходяться в складних економічних умовах. Але криза відкриває нові перспективи, даючи Україні шанс перебудувати свою економіку, вважають фахівці [9]. Наприклад, ідеться про збільшення частки послуг, які постачаються на зовнішні ринки. Частково це визнається і в Експортній стратегії. Частка послуг у загальному експорті країни протягом останніх десяти років майже не змінилася і складала близько 25%. При цьому більше 40% цих послуг припадало на транспорт, значну частину якого складає транспортування нафти і газу [9]. Проте, як написано в документі [9], останніми роками наявна тенденція до збільшення частки сучасних видів послуг – телекомунікаційних, комп'ютерних, інформаційних. Частка цих видів послуг зросла з 20% у 2009–2010 рр. до 34% у 2014–2015 рр.

На діяльність підприємств впливають фактори мезорівня, зокрема політика, яка проводиться адміністрацією в регіоні. Так, за підсумками семи місяців 2017 р. індекс промислової продукції в Харківському регіоні склав 109% (по Україні – 99,3%). За інформацією Управління розвитку промисловості ХОДА, це дозволило Харківській області посісти за цим показником п'яте місце по Україні, а серед промислово розвинених регіонів – перше. Так, зі зростанням виробництва працювали 8 з 11 основних галузей промисловості області, насамперед це такі провідні галузі, як машинобудування (на 19,2%), добувна промисловість і розроблення кар'єрів (на 5,5%), виробництво гумових і пластмасових виробів, виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції (на 12,2%), виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (на 2,8%). На ці галузі припадає майже 60% обсягів реалізації промисловості області [10].

Зростання промислового виробництва забезпечили машинобудівні підприємства: ПАТ «Турбоатом», ДП «Завод імені В. О. Малишева», ПАТ «Котельно-механічний завод», ПАТ «Харківський машинобудівний завод «Світло шахтаря», ТОВ «Лозівський ковальсько-механічний завод», ДП «Завод «Електроважмаш», ДП «Харківський бронетанковий завод», ПАТ «НВП «Теплоавтомат» та інші [10].

Наступним етапом моніторингу ЕППП має бути проведення моніторингу всього потенціалу підприємства. Тут передбачається по суті моніторинг внутрішнього середовища підприємства. Дану процедуру рекомендується проводити за напрямками: ресурсний потенціал підприємства, а саме: трудові ресурси, грошові ресурси, інформаційні ресурси, засоби виробництва (основні й оборотні), які утворюють трудовий потенціал, технічний потенціал, технологічний потенціал, фінансовий потенціал та інформаційний потенціал підприємства [5]. Даним етапом передбачається моніторинг результатів використання всього потенціалу підприємства, що складається з результатів ефективності виробничої, фінансової, інноваційно-інвестиційної, маркетингової, зовнішньоекономічної, експортно-імпоротної діяльності. У процесі аналізу внутрішнього середовища підприємства виявляються переваги та недоліки в його роботі.

Одним з основних етапів моніторингу ЕППП є визначення його рівня розвитку на конкретному підприємстві та виявлення резервів його зростання, причин зменшення рівня розвитку, визначення напрямків позитивних змін наявного стану ЕППП. Для оцінювання рівня розвитку ЕППП рекомендовано використовувати інтегральний показник як таксономічний показник рівня розвитку [8].

Оцінка рівня використання ЕППП на підприємстві складає також важливий етап його моніторингу. Для оцінювання рівня використання ЕППП рекомендовано використовувати інтегральний показник, побудований методом таксономічного показника рівня розвитку [8]. Порівняння рівня використання та рівня стану розвитку ЕППП дає можливість виявити як резерви використання даного потенціалу на підприємстві, так і причини його неповного використання та розробити заходи щодо підвищення ефективності.

Слід зазначити, що важливим етапом моніторингу ЕППП є оцінка та аналіз впливу факторів зовнішнього середовища на рівень розвитку (I_s) та рівень використання ЕППП (I_v) на підприємстві. Дану оцінку рекомендується обґрунтовувати на визначенні залежності рівня розвитку ЕППП та рівня його використання на підприємстві від факторів зовнішнього середовища на основі обчислення багатофакторної лінійної залежності рівня розвитку та рівня використання ЕППП від макроекономічних показників, які відображають фактори впливу зовнішнього середовища. Аналіз робіт відомих вітчизняних учених щодо переліку факторів впливу зовнішнього середовища на життєдіяльність промислового підприємства дозволив виокремити такі фактори зовнішнього середовища:

- ★ *економічні фактори*, які відображаються в таких показниках: ВВП у фактичних цінах (x_1 , млрд грн), середня заробітна плата на одного штатного працівника (x_2 , грн), капітальні інвестиції (x_3 , млн дол. США), обсяги експорту (x_4 , млн дол. США), обсяги імпорту (x_5 , млн дол. США);
- ★ *ринкові фактори*, які відображаються в таких показниках: індекс споживчих цін (z_1 , %), індекс інфляції (z_2), податкові надходження до державного бюджету (z_3 , млн грн), курс долара до гривні (z_4);
- ★ *технологічні фактори*, які визначаються: капітальними інвестиціями у програмне забезпечення та бази даних (g_1 , млн грн), питомою вагою обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП (g_2 , млн грн), придбаням машин, обладнання та програмного забезпечення (g_3 , млн грн), впровадженням нових технологічних процесів (g_4 , од.);
- ★ *соціальні фактори*, які відображаються в таких показниках: кількість зайнятого населення (p_1 , тис. осіб), кількість безробітних (p_2 , %), видатки із зведеного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення (p_3 , млн грн);
- ★ *міжнародні фактори*, які визначаються індексом конкурентоспроможності України (q_1), сальдо зовнішньої торгівлі послугами (q_2 , млн дол. США) [11].

Рівняння залежності рівня розвитку експортно-імпортного потенціалу ВАТ «Турбоатом» від макроекономічних факторів зовнішнього середовища, обчислене за допомогою статистичного пакета Statgraphics Centurion, має вигляд:

$$I_s = 0,4872 + 0,0000355x_2 + 0,0000022x_4$$

t	15,13	2,54	2,74.
-----	-------	------	-------

Модель є статистично якісною, про що свідчать коефіцієнт детермінації R^2 і критерій Фішера – $F = 4,62$. Значущість параметрів регресії також підтверджує статистика Стьюдента (t). Згідно з моделлю підвищення середньої заробітної плати на одного штатного працівника на 1 грн обумовить збільшення рівня розвитку ЕППП підприємства на 0,0000355, а збільшення загального експорту в Україні на 1 млн дол. США приведе до збільшення рівня ЕППП на 0,0000022. Від решти економічних факторів зовнішнього середовища рівень розвитку ЕППП не залежить. Рівняння залежності рівня використання експортно-імпортного потенціалу підприємства від макроекономічних факторів зовнішнього середовища має вигляд:

$$I_v = 0,626 + 0,000045x_2 + 0,0000027x_4$$

t	14,17	2,23	2,35.
-----	-------	------	-------

Модель є статистично якісною, про що свідчать коефіцієнт детермінації R^2 і критерій Фішера – $F = 3,46$. На рівень використання ЕППП на підприємстві впливають ті ж самі макроекономічні фактори зовнішнього середовища, що і на рівень його розвитку. Згідно з моделлю підвищення середньої заробітної плати на одного штатного працівника на 1 грн обумовить збільшення

рівня використання ЕППП підприємства на 0,000045, а збільшення загального експорту в Україні на 1 млн дол. США приведе до збільшення рівня використання ЕППП на 0,0000027. Від решти економічних факторів зовнішнього середовища рівень використання ЕППП не залежить. Були обчислені моделі залежності рівнів стану та використання ЕППП від всіх означених факторів зовнішнього середовища:

$$I_s = 0,0673 - 0,0033z_2 \quad I_v = 0,401 + 6,54E - 7z_3$$

$$t \quad 0,639 \quad 3,58; \quad t \quad 5,35 \quad 2,77;$$

$$I_s = 0,2415 + 0,000051g_1 \quad I_v = 0,363 + 0,000062g_1$$

$$t \quad 4,72 \quad 4,0; \quad t \quad 4,64 \quad 3,14;$$

$$I_s = 0,3017 + 0,0000022p_3$$

$$t \quad 7,87 \quad 3,79;$$

$$I_v = 0,435 + 0,0000026p_3$$

$$t \quad 7,5 \quad 3,01;$$

$$I_s = 0,403 + 7,24E - 9q_1 + 7,15E - 9q_2$$

$$t \quad 7,44 \quad 2,3 \quad 2,7.$$

Отже, на рівні розвитку ЕППП ВАТ «Турбоатом» та його використання, перш за все, впливають такі фактори зовнішнього середовища: середня заробітна плата на одного штатного працівника, обсяги загального експорту, індекс інфляції, обсяги податкових надходженнях до державного бюджету, капітальні інвестиції у програмне забезпечення та бази даних, видатки із зведеного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення, індекс конкурентоспроможності України, сальдо зовнішньої торгівлі послугами.

Для управління розвитком і використанням ЕППП необхідно знати найбільш впливові фактори, які вказують шляхи підвищення цих рівнів та резерви у використанні. Щоб вирішити це завдання, необхідно визначити вплив найбільш значущих показників на рівні розвитку (I_s) та використання ЕППП (I_v) на основі багатофакторних регресійних моделей. Були визначені найвпливовіші показники ЕППП, а саме: x_3 – експортна щільність підприємства на зовнішньому ринку; x_6 – темп змін імпорту; x_7 – рівень продуктової диверсифікації експорту; x_{10} – питома вага працівників, навчених новим професіям; x_{11} – питома вага працівників, що підвищили кваліфікацію у звітному періоді; x_{13} – продуктивність праці; x_{14} – коефіцієнт відновлення основних фондів; x_{18} – частка власних обігових коштів в активах; x_{19} – коефіцієнт оборотності капіталу; x_{20} – коефіцієнт оборотності власного обігового капіталу; x_{21} – коефіцієнт оборотності виробничих запасів; x_{22} – коефіцієнт оборотності готової продукції; x_{23} – коефіцієнт оборотності власного капіталу; x_{24} – коефіцієнт автономії; x_{25} – коефіцієнт маневреності; x_{26} – показник фінансового левериджу; x_{27} – коефіцієнт забезпечення запасів і витрат власними джерелами формування; x_{31} – амортизація; x_{32} – витрати на оплату праці; x_{33} – відрахування на соціальні потреби; x_{36} – незавершене виробництво; x_{37} – готова продукція; y_2 – економічна ефективність імпорту; y_4 – прибутковість експортних операцій; y_9 – чиста рентабельність продажів [8].

Обчислені багатофакторні регресійні моделі залежності рівнів розвитку (I_s) та використання ЕППП (I_v) від найвпливовіших факторів внутрішнього середовища мають вигляд:

$$I_v = 1,022 + 7,91x_{10} - 2,771x_{11} - 0,02x_{13},$$

$$F = 7,94, \quad R^2 = 0,665, \quad DW = 1,01;$$

$$I_s = -3,41 + 9,23x_{14} + 14,11x_{18} -$$

$$-2,18x_{19} + 3,17x_{20} - 3,42x_{21},$$

$$F = 10,94, \quad R^2 = 1,0, \quad DW = 2,01;$$

$$I_s = -5,48 + 14,31x_{14} + 22,79x_{18} -$$

$$-2,91x_{19} + 5,27x_{20} - 5,99x_{21},$$

$$F = 11,94, \quad R^2 = 1,0, \quad DW = 2,01;$$

$$I_s = 2,24 - 0,14x_{22} + 2,41x_{23} -$$

$$-4,32x_{24} + 2,26x_{25} - 0,68x_{26},$$

$$F = 11,74, \quad R^2 = 1,0, \quad DW = 2,03;$$

$$I_v = 5,82 - 0,16x_{22} + 2,78x_{23} -$$

$$-8,43x_{24} + 2,26x_{25} - 2,18x_{26},$$

$$F = 10,74, \quad R^2 = 1,0, \quad DW = 2,1;$$

$$I_s = 0,98 - 63,01x_{31} + 30,5x_{32} -$$

$$-62,71x_{33} - 0,54x_{36} + 0,34x_{37},$$

$$F = 10,08, \quad R^2 = 1,0, \quad DW = 1,99;$$

$$I_v = 1,5 - 62,36x_{31} + 26,75x_{32} -$$

$$-58,5x_{33} - 0,23x_{36} + 0,69x_{37},$$

$$F = 9,75, \quad R^2 = 1,0, \quad DW = 2,07;$$

$$I_s = 0,16 + 0,00012y_4 + 0,358y_9,$$

$$F = 42,86, \quad R^2 = 0,868, \quad DW = 2,05;$$

$$I_v = 0,012 + 0,222y_2 + 0,000072y_2 + 0,571y_9,$$

$$F = 81,46, \quad R^2 = 0,953, \quad DW = 1,83.$$

На основі цих моделей маємо, що не всі значущі фактори внутрішнього середовища безпосередньо впливають на рівень розвитку та рівень використання ЕППП на підприємстві ВАТ «Турбоатом». Визначити шляхи підвищення розвитку та використання ЕППП слід за такими факторами: відновлення основних фондів; збільшення частки власних обігових коштів в активах та оборотності капіталу; власний обіговий капітал; виробничі запаси; готова продукція; власний капітал; посилення автономії; маневреність; збільшення фінансового левериджу; відрахування на соціальні потреби; економічна ефективність імпорту; прибутковість експортних операцій та чиста рентабельність продажів. Саме ці фактори вказують напрямки та складають інформаційно-аналітичне підґрунття для розроблення управлінського рішення щодо зростання рівня розвитку та використання ЕППП.

На даному етапі здійснюють контроль результатів моніторингу для недопущення помилок результатів даного процесу та з'ясовують причини відхилень до-

сягнутих значень показників ЕІПП від прогнозованих і нормативних. Розробленням заходів щодо коригування негативних змін значень показників має займатися відділ контролю, якщо він є на підприємстві, або бухгалтери, які ведуть управлінський облік.

Дієвість ухваленого управлінського рішення за результатами моніторингу залежить від доведення його

до відповідальних осіб, що мають виконувати його та здійснювати заходи щодо коригування негативних змін значень показників, пошук резервів зростання. Таким чином, на основі розробленого методичного підходу до моніторингу ЕІПП забезпечується комплексне його управління, визначення шляхів подальшого розвитку та використання (табл. 1).

Таблиця 1

Методичний підхід до моніторингу експортно-імпортного потенціалу підприємства

Задачі моніторингу за відповідними етапами його здійснення	Методи вирішення задач	Очікувані результати
1	2	3
1. Формування системи показників експортно-імпортного потенціалу підприємства для його моніторингу		
Обґрунтувати та налаштувати систему показників експортно-імпортного потенціалу підприємства для його моніторингу	Методи аналізу та синтезу	Система показників моніторингу експортно-імпортного потенціалу підприємства, структурована за групами: показники стану ЕІПП і загального потенціалу підприємства, що його забезпечує, та показники використання ЕІПП
2. Вибір інструментів та аналітичних процедур моніторингу ЕІПП		
Аналіз переваг і недоліків існуючих інструментів та аналітичних процедур для здійснення моніторингу ЕІПП та їх налаштування в умовах конкретного підприємства	Методи аналізу та синтезу	Склад інструментів та аналітичних процедур моніторингу ЕІПП відповідно до існуючих умов діяльності підприємства
3. Моніторинг змін значень показників ЕІПП у динаміці		
Спостерігати за зміною значень частинних показників ЕІПП та їх тенденціями відповідно до закономірностей в економіці підприємства	Методи аналізу та синтезу, інструменти описової статистики	Висновки щодо відповідності змін значень частинних показників та їх тенденцій змін
4. Оцінка та аналіз стану ЕІПП		
Визначити внутрішні причинно-наслідкові взаємозв'язки в структурі ЕІПП і зв'язок із загальним потенціалом підприємства	Методи багатовимірного статистичного аналізу: факторний аналіз, канонічна кореляція	Система найвпливовіших, значущих показників ЕІПП
5. Оцінка рівня розвитку ЕІПП і рівня його використання на підприємстві		
Визначити рівень розвитку ЕІПП і рівень його використання на основі обчислення інтегральних показників	Метод побудови таксономічного показника розвитку	Система інтегральних показників, які визначають рівень розвитку ЕІПП і рівень його використання
6. Аналіз впливу факторів зовнішнього середовища на рівень розвитку ЕІПП і рівень його використання		
Визначити фактори зовнішнього середовища, які впливають на рівень розвитку ЕІПП і рівень його використання	Багатофакторний регресійний аналіз	Перелік факторів зовнішнього середовища, які впливають на рівень розвитку ЕІПП і рівень його використання
7. Аналіз впливу значущих факторів внутрішнього середовища на рівень розвитку ЕІПП і рівень його використання		
Визначити фактори внутрішнього середовища, які впливають на рівень розвитку ЕІПП і рівень його використання	Багатофакторний регресійний аналіз	Перелік факторів внутрішнього середовища, які впливають на рівень розвитку ЕІПП і рівень його використання
8. Прогнозування показників ЕІПП		
Визначити прогноз значень показників моніторингу ЕІПП	Криві зростання	Прогнозні значення показників моніторингу ЕІПП
9. Розроблення управлінського рішення в забезпеченні формування та реалізації стратегій ефективного функціонування та розвитку експортно-імпортного потенціалу підприємства на основі результатів його моніторингу		
Вибір стратегічних напрямів і стратегій ефективного функціонування та розвитку експортно-імпортного потенціалу підприємства	Стратегічний аналіз, економічний аналіз	9.1. Вибір стратегічних напрямів і стратегій ефективного функціонування та розвитку експортно-імпортного потенціалу підприємства. 9.2. Розробити програму заходів щодо розвитку та підвищення ефективності використання ЕІПП

1	2	3
10. Формування системи моніторингу на даному підприємстві як складової управління його експортно-імпортним потенціалом		
Розробити засади моніторингу експортно-імпортного потенціалу на конкретному підприємстві як складової управління	Методи управління та організації діяльності підприємства	Методичне забезпечення формування моніторингу як складової управління на даному підприємстві

Запропонований методичний підхід до моніторингу експортно-імпортного потенціалу підприємства забезпечуватиме регулярне спостереження за зміною значень частинних показників, їх відповідність стратегіям і цілям управління експортно-імпортою діяльністю підприємств, що сприятиме в тому числі розвитку сектора машинобудування, який обрано перспективним за Дорожньою картою стратегічного розвитку торгівлі України на 2017–2021 рр. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегія посткризового розвитку зовнішньоекономічного сектора України: монографія/А. А. Мазаракі, Т. М. Мельник, В. В. Юхименко та ін. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 652 с.
2. Мельник Т. Експортний потенціал України: методологія оцінки та аналіз. *Міжнародна економічна політика*. 2008. Вип. 1-2. С. 241–271.
3. Піддубна Л. І., Шестакова О. А. Експортний потенціал підприємства: сутність і системні імперативи формування і розвитку. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. № 37. С. 223–229.
4. Чалапко (Калник) Л. Д., Перетятко Л. А., Козак С. І. Експортний потенціал України: проблеми і перспективи реалізації. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 26.6. С. 247–253.
5. Бараннік І. О. Аналіз сучасного змісту експортно-імпортного потенціалу підприємства // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 26–27 березня 2015 р.). Харків, 2015. С. 55–57.
6. Бараннік І. О. Система показників як основний інструмент моніторингу експортно-імпортного потенціалу підприємства // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Економічні підсумки 2016 року: досягнення, тенденції та перспективи» (м. Одеса, 18–19 листопада 2016 р.). Одеса, 2016. С. 59–62.
7. Пономаренко В. С., Малярець Л. М. Багатомірний аналіз соціально-економічних систем: навчальний посібник. Харків: Вид. ХНЕУ, 2009. 384 с.
8. Отенко В. І., Бараннік І. О. Оцінка рівня експортно-імпортного потенціалу промислових підприємств: методичне забезпечення. *Бізнес Інформ*. 2017. № 4. С. 256–261.
9. Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі 2017–2021. URL: <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=e6ab10fa-0ad9-4fe4-b8be-32f570693b64&title=EksportnaStrategiiaUkraini-DorozhniaKartaStrategichnogoRozvitkuTorgivli2017-2021>
10. У Харківській області зростає промислове виробництво. URL: <http://kharkivoda.gov.ua/news/88160>
11. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Науковий керівник – Отенко В. І., доктор економічних наук, проректор Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

REFERENCES

- Barannik, I. O. "Analiz suchasnoho zmistu eksportno-importnoho potentsialu pidpriemstva" [Analysis of the current content of the export-import potential of the enterprise]. *Suchasni problemy upravlinnia pidpriemstvamy: teoriia ta praktyka*. Kharkiv, 2015. 55-57.
- Barannik, I. O. "Systema pokaznykiv yak osnovnyi instrument monitorynhu eksportno-importnoho potentsialu pidpriemstva" [The system of indicators as the main tool for monitoring the export-import potential of the enterprise]. *Ekonomichni pidsumky 2016 roku: dosiahnennia, tendentsii ta perspektyvy*. Odesa, 2016. 59-62.
- Chalapko (Kalnyk), L. D., Peretiatko, L. A., and Kozak, S. I. "Eksportnyi potentsial Ukrainy: problemy i perspektyvy realizatsii" [Export potential of Ukraine: problems and prospects of realization]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 26.6 (2016): 247-253.
- "Eksportna stratehiia Ukrainy: Dorozhnia karta stratehichnoho rozvytku torhivli 2017-2021" [Export Strategy of Ukraine: Roadmap for Strategic Trade Development 2017-2021]. <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=e6ab10fa-0ad9-4fe4-b8be-32f570693b64&title=EksportnaStrategiiaUkraini-DorozhniaKartaStrategichnogoRozvitkuTorgivli2017-2021>
- Mazaraki, A. A. et al. *Stratehiia postkryzovoho rozvytku zovnishnoekonomichnoho sektora Ukrainy* [Strategy of post-crisis development of the foreign economic sector of Ukraine]. Kyiv: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 2014.
- Melnyk, T. "Eksportnyi potentsial Ukrainy: metodolohiia otsinky ta analiz" [Export potential of Ukraine: methodology for evaluation and analysis]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, no. 1-2 (2008): 241-271.
- Otenko, V. I., and Barannik, I. O. "Otsinka rivnia eksportno-importnoho potentsialu promyslovykh pidpriemstv: metodychne zabezpechennia" [Estimation of the level of export-import potential of industrial enterprises: methodical support]. *Biznes Inform*, no. 4 (2017): 256-261.
- Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Piddubna, L. I., and Shestakova, O. A. "Eksportnyi potentsial pidpriemstva: sutnist i systemni imperatyvy formuvannia i rozvytku" [Export potential of the enterprise: the essence and system imperatives of formation and development]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 37 (2012): 223-229.
- Ponomarenko, V. S., and Maliarets, L. M. *Bahatovymirnyi analiz sotsialno-ekonomichnykh system* [Multivariate analysis of socio-economic systems]. Kharkiv: Vyd-vo KhNEU, 2009.
- "U Kharkivskii oblasti zrostaie promyslove vyrobnytstvo" [Industrial production is growing in the Kharkiv region]. <http://kharkivoda.gov.ua/news/88160>